

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В ПЕРІОД ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗМІН

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 4 курсу групи 411
заочної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Торак Богдана Анатоліївна _____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Абрамова Алла Сергіївна _____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ травня 2024 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.*

АНОТАЦІЯ

Торак Б.А. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи в період інтеграційних змін. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

В кваліфікаційній роботі досліджені теоретичні та практичні аспекти функціонування банківської системи в умовах інтеграції. Визначена сутність інтеграції банківської системи, встановлено особливості банківського нагляду та регулювання в умовах інтеграційних процесів банківської системи. Здійснено оцінку результатів функціонування банківської системи України у період інтеграційних змін. На основі виявлених проблем запропоновано напрями удосконалення банківської системи в умовах інтеграційних змін.

Ключові слова: комерційний банк, банківська система, інтеграція, банківський нагляд і регулювання, цифровізація.

ABSTRACT

Torak B. Problems and prospects of the banking system development in the period of integration changes. Qualification work for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 – Finance, banking and insurance. Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

The qualification work examines the theoretical and practical aspects of the functioning of the banking system in the context of integration. The essence of the banking system integration is defined, the peculiarities of banking supervision and regulation in the context of the banking system integration processes are determined. The results of the functioning of the banking system of Ukraine in the period of integration changes are assessed. On the basis of the identified problems, directions for improving the banking system in the context of integration changes are proposed.

Keywords: commercial bank, banking system, integration, banking supervision and regulation, digitalisation.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____ Б.А. Торак

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ.....	5
1.1. Економічні засади інтеграції банківської системи.....	5
1.2. Особливості банківського нагляду та регулювання в умовах інтеграційних процесів банківської системи.....	9
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗМІН.....	14
2.1. Тенденції розвитку банківської системи України у 2021-2023 роках..	14
2.2. Оцінка сучасних банківських послуг України в умовах інтеграційних змін.....	21
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ.....	26
3.1. Проблеми функціонування банківської системи в умовах інтеграції.	26
3.2. Шляхи удосконалення банківської системи в умовах інтеграційних змін.....	31
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	39

ВСТУП

Сучасна банківська система України є однією з найважливіших складових національної економіки, яка забезпечує функціонування ринку банківських послуг, що дає змогу обслуговувати грошовий оборот та підтримувати функціонування економічних процесів в державі. Світові інтеграційні процеси та прагнення вступу України до Європейського Союзу зумовлюють формування перспективних засад єдиного фінансового ринку, а головне впливають на розвиток національного банківського сектора України та її економіки у цілому.

Зміна умов ведення банківського бізнесу, розширення міжнародної діяльності вітчизняних банківських структур крім очевидної вигоди та переваг, несе і імовірнісні загрози. Основними з них є підвищення банківських ризиків, проблеми надійного зберігання та захисту інформації тощо. У зв'язку з цим всебічне вивчення впливу інтеграції на діяльність і перспективи розвитку банківської системи України на сучасному етапі є вкрай важливим завданням, що і обумовило вибір теми дослідження.

Питанням дослідження умов та результатів функціонування банківської системи України в умовах інтеграційних процесів досліджували багато науковців та практиків, серед яких: Блащук-Дев'яткіна Н.З., Грудзевич У.Я., Іваницька О.В., Коверза В.С., Смолінська С.Д., Сорокатиий В.М. та інші.

Постійні змінні умови національного та міжнародного середовища здійснення банківської діяльності, пандемійні та геополітичні наслідки визначають потребу безперервного дослідження факторів впливу, адаптації до них та пошуку шляхів підвищення результатів діяльності у вказаних умовах. Саме тому обрана тема є актуальною.

Метою роботи є дослідження показників функціонування вітчизняної банківської системи в умовах інтеграційних змін, виявлення проблем та розробка пропозицій на цій основі основних шляхів їх вирішення, спрямованих на розвиток банківської системи України.

Заявлена мета визначає наступні завдання:

- 1) з'ясувати економічну сутність банківської інтеграції;
- 2) дослідити особливості банківського нагляду та регулювання в умовах інтеграційних процесів банківської системи;
- 3) проаналізувати тенденції розвитку банківської системи України у 2021-2023 роках;
- 4) оцінити сучасні банківських послуг України в умовах інтеграційних змін;
- 5) систематизувати проблеми функціонування банківської;
- 6) представити основні шляхи удосконалення національної банківської системи України в умовах інтеграційних змін.

Об'єктом дослідження є банківська система України в умовах інтеграційних змін.

Предметом дослідження виступають економічні відносини, які виникають у процесі функціонування національної банківської системи в умовах інтеграційних процесів та покликані реалізувати національні засади економічної стабільності та розвитку.

Дослідження здійснено із застосуванням системи наукових методів дослідження: індукції та дедукції, аналізу і синтезу, узагальнення та систематизації.

Інформаційною базою написання роботи виступили матеріально національного та міжнародного нормативно-правового забезпечення, наукові доробки науковців та практиків, опубліковані у періодичних виданнях та офіційні статистичні дані НБУ та ЄС.

Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Перший розділ розкриває теоретичні основи функціонування банківської системи в умовах інтеграції. Другий присвячений оцінці результатів функціонування банківської системи України. У третьому розділі запропоновано напрями удосконалення банківської системи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ

1.1. Економічні засади інтеграції банківської системи

Ефективний економічний розвиток є пріоритетним та ключовим завданням кожної країни, адже вести мову про локальний розвиток, без глибокої міжнародної співпраці, взаємодії та інтеграції вже неможливо. Зовнішньоекономічна політика розвинених країн на сьогоднішній день побудована переважно на базі принципів «відкритої економіки», що означає тісні взаємозв'язки у рамках світової економічної системи і зняття обмежень на рух фінансово-інформаційних ресурсів. Такий підхід у зовнішньоекономічній політиці повною мірою реалізує переваги міжнародного поділу праці та активно використовує різні форми світогосподарських зав'язків, що несе у собі цілу низку переваг.

Згідно трактувань сучасного вітчизняного економічного словника термін «економічна інтеграція» трактується як об'єднання економічних суб'єктів, поглиблення їхньої взаємодії, розвиток зав'язків між ними [7]. Економічна інтеграція проявляється як у розширенні та поглибленні виробничо-технологічних зав'язків, спільному використанні ресурсів, об'єднанні капіталів, так і у створенні один одному сприятливих умов здійснення економічної діяльності, зняття взаємних бар'єрів.

Разом з тим, економічна інтеграція передбачає досягнення різних завдань та цілей для диференційованих її учасників, зокрема:

- 1) об'єднання учасників приблизно однакового ступеня розвитку (при цьому рівень економік може бути будь-яким, від тих, що розвиваються до найрозвиненіших), де цілі у всіх доволі схожі та зосереджені на підвищенні економічної ефективності їх господарювання за рахунок об'єднання ресурсів (виробничих, фінансових, трудових тощо);

2) об'єднання учасників з різним рівнем розвитку економік, цілі яких перетинаються у певних аспектах і найчастіше бувають взаємодоповнюючими. При цьому, розвинені учасники, які мають можливість виробляти високоякісні товарну продукцію та послуги всередині країни, хочуть провести експансію на сусідніх державах, при об'єднанні можуть бути зацікавлені у розширенні ринків збуту, доступі до певних природних ресурсів, припливі робочої сили тощо. Слабші учасники прагнуть економічного зростання – за допомогою залучення нових технологій та інвестицій, розміщення на своїх територіях нових підприємств, що забезпечить зайнятість населення, а крім цього, нерідко використовують інтеграційні процеси для протекціонізму.

Інтеграція банківської системи України у світове банківське співтовариство зумовлена цілою низкою причин, серед яких як одну з основних слід виділити завдання залучення фінансових ресурсів з міжнародних ринків. З переходом до ринкової моделі економіки істотно змінилися умови функціонування банків. Стосовно ресурсів ці зміни, насамперед, виразилися у виникненні принципово нових умов мобілізації грошових коштів банками, утворенні ринку банківських ресурсів і появі конкурентної боротьби між банками за залучення грошових коштів. В умовах інтенсивної конкуренції за фонди банки України зіштовхнулися з необхідністю приділяти підвищену увагу пошуку нових ефективних способів і джерел залучення коштів [8].

Зростання ресурсів банківської системи країни у сучасних умовах здійснюється як за рахунок внутрішніх джерел, що формуються розвитком економіки, так і зовнішнього інвестування. Відповідно до основних напрямів грошово-кредитної політики України протягом всіх років продовжувалося збільшення ресурсної бази банків за допомогою підвищення ефективності їхньої діяльності, залучення коштів національних і іноземних інвесторів, кредиторів і вкладників.

Однак залучений закордонний капітал може мати двоякий і досить суперечливий вплив на банківський сектор країни. З одного боку, присутність нових банків посилює конкуренцію, що веде до підвищення ефективності

банківської діяльності, у тому числі й за рахунок упровадження нових банківських технологій, удосконалення та диференціації фінансових продуктів і послуг. З іншого боку досить часто стратегічні пріоритети зарубіжних банків можуть не збігатися з національними інтересами країни. Таким чином, переважання зарубіжних банків у банківському секторі країни може нівелювати переваги міжнародної інтеграції, посилити залежність національної економіки від коливань на світовому фінансовому ринку. У зв'язку з цим основними контрагентами, що забезпечують зростання ресурсної бази банків, як і раніше, залишаються населення і підприємства країни.

Слід зазначити, що інтеграція національних банківських систем відбувається не ізольовано, а є складовою частиною зовнішньоекономічної політики, процесу економічного, демографічного та соціокультурного входження країн у світове співтовариство, за якого кредитні відносини, реалізовані банківськими інститутами, виконують об'єднуючу та регулюючу функції. Головна мета такої інтеграції полягає в поетапному формуванні інституційних, організаційних і функціональних елементів єдиного ринку банківських послуг.

Під впливом інтеграційних процесів національний банківський бізнес набув таких характерних рис:

- концентрація капіталу і формування фінансових корпорацій, розміри активів яких дають змогу вийти за межі національних економік;
- зростання ринкової вартості банків і капіталізації банківської системи, що забезпечують реалізацію ними суспільно значущих функцій, що сприяє сталому економічному зростанню;
- процес фінансової глобалізації сприяє стандартизації національних банківських систем і становленню єдиної, домінуючої моделі банку;
- підвищення міжнародних портфельних інвестицій, що зумовлюють посилення активних банківських операцій;
- процес глобалізації супроводжується лібералізацією фінансових ринків, що сприяє трансформації характеру і форми конкуренції на фінансових ринках.

До позитивних тенденцій, що забезпечують певні конкурентні переваги в результаті інтеграції банківських систем, можна віднести переваги в результаті інтеграції банківських систем, можна віднести:

- інтенсифікацію банківського обслуговування при активізації торговельно-економічного співробітництва та залученні іноземних інвестицій;
- наявність підприємств у базових галузях економіки, які відчують потребу в залученні кваліфікованого іноземного менеджменту;
- реалізацію програм розвитку сфер охорони здоров'я, освіти і науки, високотехнологічних галузей промисловості, вирішення екологічних проблем тощо за участю зарубіжних фахівців, що фінансуються міжнародними та іноземними кредитними установами [14].

Ці позитивні передумови в управлінні кредитними, депозитними, інвестиційними ресурсами, що характеризують рівень конкурентоспроможності національної банківської системи, сприяють досягненню позитивного результату її інтеграції як для окремих кредитних організацій, так і контрагентів, оскільки дозволяють:

- забезпечити професійне банківське обслуговування державного бюджету, підприємницьких структур, громадських організацій і населення навіть попри недостатній рівень розвитку банківського сектора;
- розширити асортимент банківських послуг виходячи з потреб клієнтів;
- реалізувати великі інвестиційні проекти якісно і в строк шляхом залучення іноземних кредитів та інвестицій;
- налагодити тісні взаємовигідні зв'язки місцевих і зарубіжних кредитних установ, що функціонують у країні;
- підвищити рівень корпоративної культури, партнерських відносин, освіченості та компетентності населення, підприємців і менеджерів як клієнтів банків.

Таким чином, інтеграція банківської системи має визначальне значення для соціально-економічного розвитку країни, збільшуючи ресурсну базу комерційних банків, удосконалюючи банківські продукти та послуги,

посилюючи банківську конкуренцію та адаптує банки до постійних змін умов діяльності та протидії виникаючим ризикам.

1.2. Особливості банківського нагляду та регулювання в умовах інтеграційних процесів банківської системи

Діяльність банків у більшості країн світу регулюється та контролюється державними органами значно ретельніше порівняно з іншими фінансовими посередниками. Така підвищена увага за діяльністю кредитних організацій з боку Центрального банку – є прагненням держави, забезпечити стабільну та безперебійну роботу банківської системи в цілому з метою забезпечення прозорості банківського сектору, надання банками якісних послуг вкладникам і позичальникам, захисту їхніх інтересів, підвищення ефективності фінансової системи держави

У сучасний період головною метою Національного банку України є контроль дотримання комерційними банками вимог, встановлених чинними нормативно-правовими актами, зокрема: Законом України «Про банки і банківську діяльність» [22-34] тощо. Крім того, контроль має особливе значення в рамках діяльності кредитних установ у перехідні етапи економіки, що характеризуються високою волатильністю. Саме ця обставина призводить до необхідності створення точного регулятора кожної одиниці цієї системи та злагодженості в умовах тісної співпраці, де одним із яскравих прикладів виступають європейські держави, пов'язані єдиною валютою і здійснюють економічну діяльність на всій території ЄС. Більше того, потреба у злитті та узагальненні інформації про комерційні банки стала передумовою для появи міжнародного банківського регулювання, і з кожним роком технології ведення грошово-кредитних операцій удосконалюються і стають простішими і доступнішими, а слідом за цим зростає банківська інтеграція.

В рамках світового досвіду банківського регулювання виділяють основного гравця – Базельський комітет з банківського нагляду. Консультації та

експертні оцінки даної установи хоча і носять рекомендаційний характер і не належать до суворого виконання країн-членів Комітету, проте високі його стандарти є не тільки загально визнаними у багатьох країнах, а й багато урядів опираються на них у своїй економічній політиці. Головна мета таких стандартів полягає у стабільності банківської системи.

Національний банк України прийняв до виконання згадані стандарти, основними з яких є:

1) ліцензування діяльності кредитних організацій, що забезпечує ретельний аналіз мінімальних розмірів статутного фонду та структуру власності банку, складу і структури його персоналу, бізнес-план банку, організації внутрішнього контролю (управління, план розвитку банку на найближчу перспективу тощо) [36, с. 488];

2) правила і норми контролю з метою виявлення проблем, які можуть виникнути у банку (проблемність банку) на ранніх етапах його діяльності;

3) визначення максимальних меж ризиків ліквідності, платоспроможності, валютних, кредитних, процентних, ринкових та інших ризиків тощо.

В даний час система банківського нагляду і банківського контролю в Україні складається з таких основних елементів (рис. 1.1) [42].

До складу офіційних принципів Базельського комітету входять наступні:

1. Принципи ефективного нагляду (1997 р., переглянуті в 2006 р.).
2. Базель I (1988 р.), де капітал для регулятивних цілей підрозділяють на капітал першого і другого рівня і всі активи банку залежно від ступеня ризику – на 5 груп. Цей принцип охоплює весь світ у сфері банківського нагляду та регулювання.

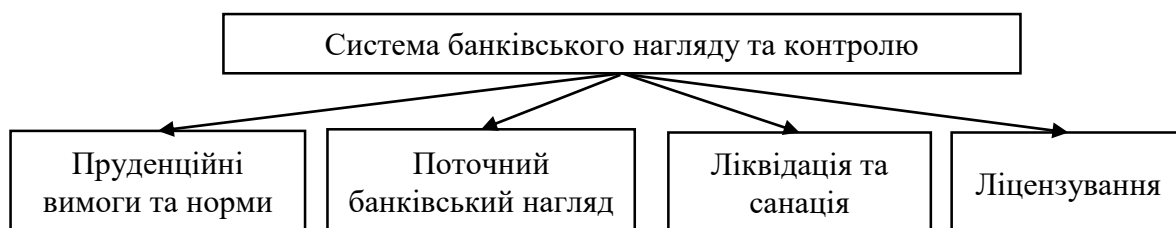

Рис. 1.1. Система банківського контролю та нагляду в Україні

3. Базель II (26 червня 2004 року) – містить у собі такі складові частини як розрахунок мінімальних вимог до капіталу, наглядовий процес і ринкова дисципліна. Розрахунок мінімальних вимог до капіталу розглядає кредитні, ринкові та операційні ризики з мінімальною вимогою до їхнього капіталу. Основними умовами розрахунку мінімальних вимог є те, що відношення сукупного капіталу до поточних активів не має бути нижчим за 8 % і капітал другого рівня не має бути більшим за 100 % капіталу першого рівня.

Система вітчизняного банківського нагляду та банківського контролю повинна мати всю необхідну інформацію та дані про банки для моніторингу та аудиту їх фінансової звітності. Такими основними показниками прийнято вважати наступні:

1. Достатність капіталу – склад і якість капіталу, достатність, можливі напрями використання капіталу, рентабельність капіталу.
2. Ліквідність – склад і структура ліквідних активів, доступ на ринок, план ліквідності на ринок, план ліквідності.
3. Якість активів – склад, концентрація, резерви.
4. Зобов'язання – склад, концентрація.
5. Доходи – прибутковість, показники прибутковості, прогнозні значення показників прибутковості та кошторис доходів і витрат.
6. Концентрація ризику – найважливіші продукти та послуги, ринкові ризики, позиції за ризиками.
7. Відомості про керівництво банку – відповідність і кваліфікація, склад ради директорів, культура ведення бізнесу, корпоративне планування і стратегія
8. Система внутрішнього контролю – процес прийняття рішень, система управління ризиками, ліміти і нормативи, інформаційні технології, звітність, кадрова політика тощо [45].

Звіти комерційних банків складаються відповідно до поділу вищевказаних даних на якість і кількість, залежно від їхнього характеру. Ці звіти надсилаються до регулюючих органів, які проводять оцінку за періодами: щомісяця, щокварталу або щорічно. Позаплановий аналіз може бути здійснено, наприклад,

у разі виникнення конкретного ризику.

Аналіз показників конкретної кредитного банку дає змогу провести порівняльний аналіз із групою однорідних банків і перевірити дотримання банком лімітів, установлених регулюючими органами. Деякі фактори та коефіцієнти, які відносяться до вимог пруденційного регулювання, такі як коефіцієнти достатності капіталу або коефіцієнти ліквідності, коефіцієнти рентабельності та безповоротності коштів, відображені у фінансовій звітності банку.

Новації щодо капіталу, які запроваджені Базелем III, вже чинять якісний вплив на вітчизняний банківський сектор як на мікро- так і на макрорівні за такими напрямками (табл. 1.1) [35, с. 392].

Наглядовий процес розглядає основні принципи управління ризиками, транспарентності звітності перед органами банківського нагляду, які розробляються Комітетом у застосуванні до кредитних, ринкових та операційних ризиків. Наглядовий процес досліджує процентний ризик у банківському портфелі, кредитний ризик у формі стрес-тестування, визначення дефолту, залишковості ризику та ризику концентрації кредитів. Цей процес також аналізує операційний ризик у вигляді зростання транснаціональних зв'язків і взаємодії цих зв'язків, а також забезпечення безпеки цим процесам.

Таблиця 1.1

Напрями впливу Базель III на банківський сектор в Україні

На мікрорівні	На макрорівні
Зниження розміру капіталу за рахунок відрахувань і поступового виключення субординованого боргу	Зниження ризику системної кризи (за умови достатнього покриття очікуваних втрат банками)
Зростання зважених за ризиком активів у результаті включення сек'юритизованих активів, обліку ризику за операціями з контрагентами та похідними інструментами	Послаблення кредитної активності
Суттєвий вплив на прибуток і рентабельність капіталу	Падіння інтересу до банківських акцій у зв'язку зі зниженням інвестиційної привабливості бізнесу
Вплив на структуру банківських груп (прагнення позбавлятися від вкладень у неефективні дочірні компанії)	Можливість регуляторного арбітражу у зв'язку з нерівномірною реалізацією

Ринкова дисципліна являє собою застосування певних методів для забезпечення організації ринкового механізму, тим самим доповнюючи наглядовий процес і мінімальні вимоги до капіталу.

Таким чином, банківського нагляду та регулювання діяльності вітчизняних банківських установ в умовах інтеграційних процесів банківської системи базується на Базельських принципах, спрямованих на забезпечення ринкової дисципліни шляхом розроблення комплексу вимог до банківської прозорості, яка дає змогу учасникам ринку оцінити основні дані про сферу застосування капіталу з найменшими ризиками, а головна мета банківського нагляду полягає в забезпеченні стабільності та прозорості функціонування банківської сфери.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗМІН

2.1. Тенденції розвитку банківської системи України у 2021-2023 роках

Банківська система розглядається як сукупність банків, що обслуговують потреби економічних суб'єктів та до її складу входять різного роду банки, зареєстровані у країні. Банківська система України включає в себе Національний банк України, комерційні банки, а також філії та представництва іноземних банків.

До початку 2020 року вітчизняна банківська система характеризувалася достатнім запасом капіталу та ліквідності. В умовах пандемії COVID-19 банки брали активну участь у проведеній антикризовій політиці та забезпечували в умовах підвищених ризиків безперебійне функціонування національної платіжної системи та обслуговування клієнтів по всьому периметру фінансових послуг. На капітал банків та їхні кредитні портфелі лягло значне додаткове навантаження.

Інституціональна структура банківського сектору не зазнала істотних змін (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1.

Аналіз кількісного складу комерційних банків України у 2021-2023 роках [19]

Чисельність банків	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст, %
				2023 рік/ 2021 рік	2023 рік/ 2021 рік
Кількість діючих банків, з них:	71	67	63	-8	88,7
з іноземним капіталом	33	30	27	-6	81,8
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	23	22	19	-4	82,6
Кількість структурних підрозділів банків, тис.	6,7	6,0	5,1	-1,6	76,1

Дані табл. 2.1 свідчать, що протягом досліджуваного періоду кількість фінансово-кредитних організацій зменшилася на 8 комерційних банків (на 11,3%). З ринку пішло 6 комерційних банків з іноземним капіталом, у тому числі 4 зі 100% іноземним капіталом. Незмінною залишилася кількість системно-значущих банків. У зв'язку зі скороченням чисельності банківських установ, а також їх укрупненням і модернізацією, кількість структурних підрозділів, що діють на території України знизилася з 6,7 тис. у 2021 році до 5,1 тис. одиниць.

Зменшення кількості комерційних банків та їх структурних підрозділів поряд з рядом геополітичних та інших факторів (міграція в ході окупації територій та військового стану, цифровізація діяльності тощо) відбулося у рамках процесів інтеграції національної банківської системи до правил банківського бізнесу європейського рівня.

Незважаючи на негативну динаміку кількості банків, їх прибуток мав тенденцію до збільшення – 87% від загального обсягу прибутку або ж 112,95 млрд. грн. отримали топ-10 банків. За даними 2023 року до їх рейтингу входять 4 державні банки (ПриватБанк – 41,7%, Ощадбанк – 8,9%, Райффайзен Банк – 5,7% та Укрсиббанк – 5,3%), 4 – з іноземним капіталом (Райффайзен Банк – 22,7%, Укрсиббанк – 20,9%, ОТП банк – 16,6%, Креді Агліколь банк – 10,6%) та 2 банки – з приватним (ПУМБ – 38,3%, Універсал банк – 28,4%, Банк Південний – 8,6% та Ідея банк – 8,6%) [48].

Проаналізуємо динаміку обсягів активів комерційних банків України у 2021-2023 роках (табл. 2.2.).

Аналітичні дані табл. 2.2. свідчать, що існує позитивна тенденція зростання обсягів активів банків протягом досліджуваного періоду. Так, у порівнянні з 2020 роком у звітному їх фактичний обсяг склав 2942806 млн. грн., що на 888878 млн. грн. або на 43,3% більше. Простежуються тенденції збільшення обсягів депозитних сертифікатів НБУ в результаті запровадження тримісячних депозитних сертифікатів зі вищим рівнем доходності як в державних, так і приватних банках.

Відчутно став скорочуватися кредитний портфель комерційних банків – з

1065347 млн. грн. у 2020 році до 1024852 млн. грн. у звітному, що на 40495 млн. грн. або на 3,8% менше відносно базового року.

Таблиця 2.2.

Оцінка зміни величини активів комерційних банків України
у 2021-2023 роках [19]

млн. грн.

Активи банків	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст, %
				2023 рік/2021 рік	2023 рік/2021 рік
Активи усього	2053928	2353592	2942806	888878	143,3
Активи в іноземній валюті	583717	731394	830554	246837	142,3
готівкові кошти	75557	75097	79758	4201	105,6
банківські метали	384	156	120	-264	31,3
Кошти в НБУ	34973	82485	213489	178516	610,4
Коррахунки, що відкриті в інших банках	172868	315085	347749	174881	201,2
Строкові вклади в інших банках та кредити іншим банкам	60096	51010	57439	-2657	95,6
Цінні папери	829887	1021520	1466400	636513	176,7
Надані кредити	1065347	1036129	1024852	-40495	96,2
кредити органам державної влади	26973	24809	18349	-8624	68,0
кредити суб'єктам господарювання	795513	801327	783864	-11649	98,5
кредити фізичним особам	242633	209944	222590	-20043	91,7
кредити небанківським фінустановам	228	48	49	-179	21,5
Резерви за активними операціями банків	278774	368091	370600	91826	132,9

Найбільші зміни стосувалися доларового еквіваленту, проти зростання обсягів кредитування у національній валюті. Такі тенденції зумовлені і зниження рівня попиту на кредитні послуги комерційних банків з боку населення та корпоративного сектору. І лише у II півріччі 2023 року дещо активізувалися кредитні операції за сектором малого та середнього бізнесу. Переважні більшість кредитів надавалася за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» у таких галузях економіки як сільське господарство, а також у торгівлі. Нарощування обсягів гривневого кредитування відмічено за всіма комерційними банками, за виключенням банків з іноземним капіталом. Дещо позжавлилися обсяги

іпотечного кредитування за програмою «Оселя». Щодо структури кредитів, то основна їх частка надавалася суб'єктам господарювання: 74,6% у 2021 році, 77,3% у 2022 році та 76,5% у 2023.

У зв'язку із військовими діями в Україні сьогодні комерційні банки не визначають фактичні кредитні втрати. Разом з цим, частка непрацюючих кредитів зросла незначно до 38,9%, проте у порівнянні з лютим 2022 року – на 12,4%. Списання непрацюючих кредитів, наданих фізичним особам, знизило частку непрацюючих кредитів фізичним особам на 2% вперше з початку військового вторгнення росії в Україну.

Табл. 2.3. демонструє основні зміни показників структури активів комерційних банків України у досліджуваному періоді.

Таблиця 2.3

Оцінка результатів динаміки зміни показників складу пасивів комерційних банків України у 2021-2023 роках [19]

млн. грн.

Пасиви банків	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст, %
				2023 рік/2021 рік	2023 рік/2021 рік
Пасиви (усього)	2053928	2353592	2942806	888878	143,3
Капітал	255678	218549	296797	41119	116,1
статутний капітал	481535	407021	404751	-76784	84,1
Зобов'язання банків	1798250	2135043	2646009	847759	147,1
Зобов'язання банків в іноземній валюті	613893	798701	867509	253616	141,3
кошти суб'єктів господарювання	758434	889526	1260155	501721	166,2
у т.ч. строкові кошти суб'єктів господарювання	137417	139196	285282	147865	207,6
кошти фізичних осіб	727022	933553	1084281	357259	149,1
у т.ч. строкові кошти фізичних осіб	314026	326655	389621	75595	124,1
кошти небанківських фінустанов	41410	53188	61741	20331	149,1
у т.ч. строкові кошти небанківських фінустанов	17926	22205	30953	13027	172,7

Результати даних табл. 2.3. засвідчують приріст більшості складових елементів структури пасивів банків України. Так, відмічено зростання капіталу

банків з 255678 млн. грн. у 2021 році до 296797 млн. грн. або на 41119 млн. грн. чи 116,1%.

Мало місце зростання обсягів зобов'язань комерційних банків – на 847759 млн. грн. або на 147,1% на 5,3% за рахунок приросту коштів клієнтів – суб'єктів господарювання та у більшій мірі коштів фізичних осіб. Зокрема кошти даних суб'єктів у 2023 році становили 1084281 млн. грн., що на 357259 млн. грн. або на 49,1% більше за аналогічний показник 2021 року (рис. 2.1).

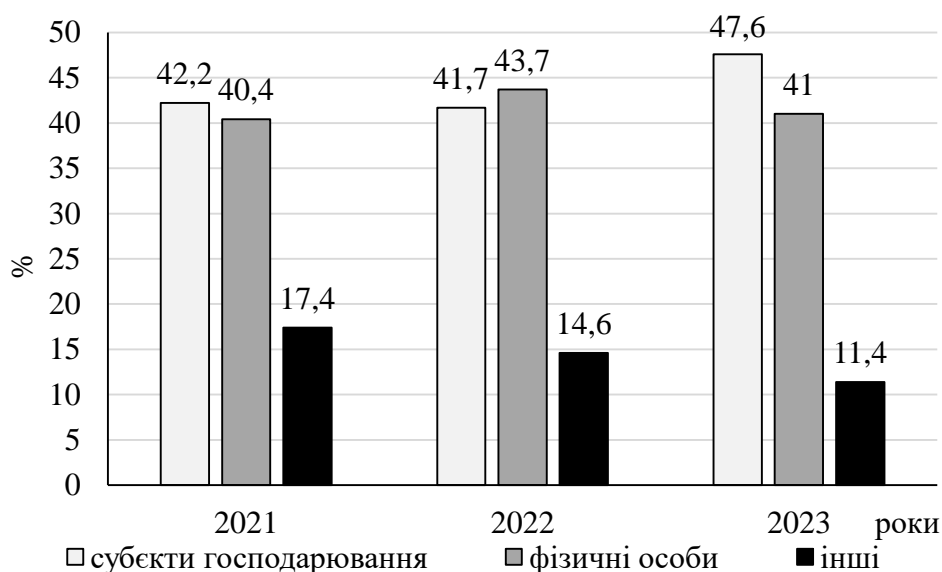

Рис. 2.1. Динаміка структури зобов'язань комерційних банків України у 2021-2023 роках [19]

Важливим фактором зміни динаміки обсягів залучення коштів клієнтів є застосування конкурентних ставок за депозитами на ринку (найбільша позитивна динаміка відмічена за результатами функціонування приватних банків). Щодо структури валютних депозитів, то їх частка характеризується спадними тенденціями в результаті врегулювання вартості національної валюти.

Якість та ефективність діяльності банків визначається підсумковими результативними показниками прибутковості та рентабельності (рис. 2.2).

Дані рис. 2.2 свідчать про негативні тенденції зниження рівня рентабельності як активів комерційних банків (з 4,09% у 2021 році до 3,38% у 2023 році), так і рентабельності їх капіталу (з 36,15% у 2021 році до 31,61% - у звітному році). Вважаємо, що основними причинами даного становища

геополітична та економічна нестабільність, яка визначила зменшення попиту клієнтів вітчизняних комерційних банків.

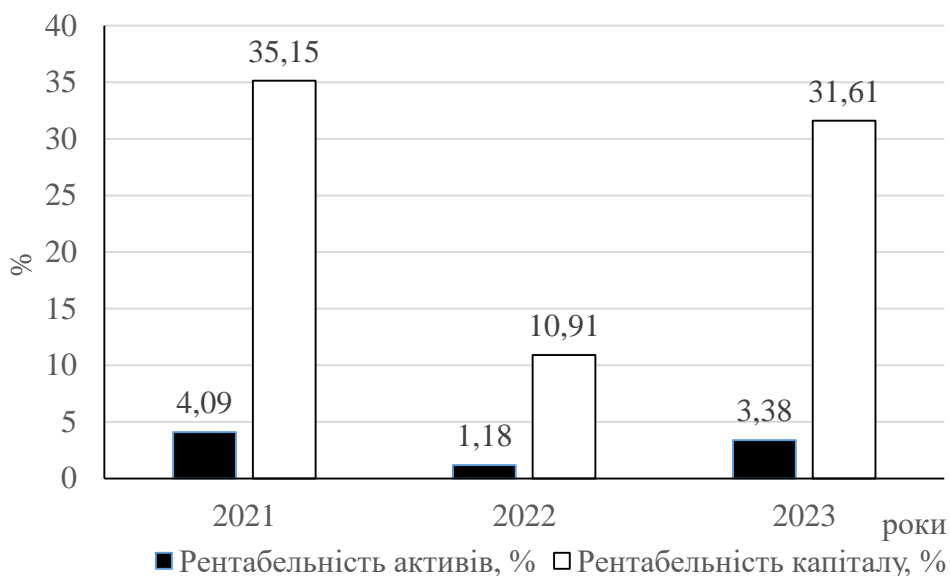

Рис. 2.2. Динаміка основних показників рентабельності банківської системи України у 2021-2023 роках [19]

Рівень стійкості та стабільності наступного розвитку вітчизняної банківської системи є пріоритетним завданням не лише національної програми нагляду та регулювання, але й умовами наступних інтеграційних процесів України. Метою такого банківського нагляду є відповідальність перед населенням стосовно стабільності банківської системи та перед вкладниками і кредиторами з метою гарантування їх законних фінансових прав.

Так, в рамках банківського нагляду, здійснюваного НБУ, застосовуються для аналізу система економічних нормативів, які на ранніх етапах визначають ризики і загрози, які є основою застосування заходів регуляторного впливу в рамках фінансового оздоровлення. Дослідимо такі нормативи (табл. 2.4).

Аналіз результатів табл. 2.4. свідчать про відносну стабільність вітчизняної банківської системи. Так, нормативи капіталу демонструють щорічний приріст протягом досліджуваного періоду: Н1 – на 46,6 млрд. грн. порівняно з 2021 роком, Н2 – на 3,06% та Н3 – на 0,25%. Коефіцієнт покриття ліквідністю «LCR» є стабільним – 100,0% протягом 2021-2023 років. Деякі інші тенденції демонструють показники кредитного ризику та інвестування. Так, норматив

максимального кредитного ризику на 1 контрагента (Н7) зменшився на 3,07%, Н8 – на 9,22%, а Н9 – на 2,63%. Динаміка та стан даних показників визначена наслідками всесвітньої пандемії та геополітичними процесами в Україні та потребує додаткового нагляду та регулювання зі сторони НБУ.

Таблиця 2.4.

Аналіз динаміки значення економічних нормативів оцінки стану функціонування банківської системи України у 2021-2023 роках [19]

Економічні нормативи	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютний приріст, +, -
				2023 рік/ 2021 рік
Норматив мінімального обсягу регулятивного капіталу (Н1), млрд. грн.	211,74	211,09	258,34	46,6
Норматив достатності регулятивного капіталу (Н2), min 10%	18,01	19,68	21,07	3,06
Норматив достатності основного капіталу (Н3), min 7%	11,99	13,12	12,24	0,25
Коефіцієнт покриття ліквідністю – LCR, 100%	100,0	100,0	100,0	0,0
Норматив максимального кредитного ризику на 1 контрагента (до 25%) (Н7)	18,60	17,80	15,53	-3,07
Норматив великого кредитного ризику (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу) (Н8)	72,35	86,33	63,13	-9,22
Норматив максимального кредитного ризику за операціями з пов'язаними з особами (до 25%) (Н9)	3,71	2,81	1,08	-2,63
Норматив інвестування в цінні папери (Н11), до 15%	0,005	0,000	0,000	-0,005
Норматив достатності регулятивного капіталу (Н12), до 60%	0,17	0,02	0,01	-0,16

Помітним є зниження рівня інвестиційної активності вітчизняних банків – норматив інвестування в цінні папери Н11 зменшився та протягом 2022-2023 років становить 0,0%. Це свідчить про небажання комерційних банків в інвестуванні, а акцентування уваги лише на портфельному інвестуванні задля отримання прибутку. Факторами такого становища є загальний стан розвитку національної економіки та демотивація банків стосовно фінансування інвестиційних програм, адже наявні високі ризики та невідповідність ресурсної бази встановленим термінам інвестування.

Таким чином, показники стану функціонування банківської системи

України у 2021-2023 роках на фоні зменшення чисельності комерційних банків характеризуються позитивними тенденціями. Дещо зменшився рівень рентабельності їх діяльності. Середнє значення аналізованих економічних нормативів банківського нагляду та регулювання у досліджуваному періоді є значно більшими за мінімально допустимі значення, тому є підстави стверджувати про належний рівень капіталізації комерційних банків, управління та їх функціонування в Україні.

2.2. Оцінка сучасних банківських послуг України в умовах інтеграційних змін

У сучасних умовах інтеграції українські банківські послуги зазнають значних змін та розвитку. Ось кілька напрямків, які варто дослідити та глибше проаналізувати:

1. Безперервно зростає популярність мобільного та онлайн банкінгу, що дає змогу клієнтам отримувати доступ до своїх рахунків та здійснювати фінансові операції в будь-який час і з будь-якого місця. Такі банківські послуги у 2021-2023 роках набули особливого попиту у зв'язку з карантинними умовами господарювання, поширенням інтернет покриття в країні та тотальною смартфонізацією.

Найбільш використовуваними онлайн-послугами комерційних банків України сьогодні визнано грошові перекази, віртуальна оплата рахунків (комунальних, поповнення мобільного телефону), P2P платежі тощо. Основними засадами та їх перевагами визначено зручність застосування, невеликий розмір комісії, швидкість операції тощо. Отож, основною їх метою є просування безготівкових розрахунків. Детальніше дослідимо стан даних послуг (табл. 2.5.).

Аналіз даних табл. 2.5. засвідчує значне переважання безготівкових операцій, здійснюваних за посередництва саме платіжних карт. Так у 2023 році їх частка становила 71,5% проти 85,3% у 2021 році. Такий стан аргументується впровадженням з II кварталу 2023 року НБУ статистичної звітності стосовно

кредитових та дебетових переказів, що вплинуло на перерозподіл операцій банківських користувачів між фактичною статистичною звітністю щодо платіжних карток та кредитних / дебетових переказів. Щодо чисельності таких безготівкових операцій, то у 2023 році їх частка становила 49,9% проти 60,9% у 2021 році.

Таблиця 2.5.

Оцінка динаміки показників стану безготівкових розрахунків в Україні
у 2021-2023 роках [19]

Показник	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	сума	питома вага, %	сума	питома вага, %	сума	питома вага, %
Обсяг безготівкових операцій з використанням платіжних карток, млрд. грн., в тому числі:	5091,7	100,0	4848,2	100	2871,1	100
Отримання готівки	1992,6	39,1	1404,3	29,0	1437,2	50,1
Безготівкові операції	3099,1	60,9	3443,9	71,0	2433,9	49,9
Кількість операцій з використанням платіжних карток, млн. шт., в тому числі:	7817,1	100,0	5521,0	100,0	9858,6	100,0
Отримання готівки	777,2	10,0	533,3	9,7	4987,7	50,6
Безготівкові операції	7039,9	90,0	4987,7	90,3	4870,9	49,4
Обсяг безготівкових операцій з використанням платіжних терміналів, млрд. грн., в тому числі:	878,7	100,0	901,2	100,0	1141,6	100,0
Розрахунки з фізичним зчитуванням картки	221,5	25,2	143,9	16,0	112,3	9,8
Безконтактні розрахунки із використанням NFC-гаджетів	282,5	32,2	757,3	84,0	1029,3	90,2
Кількість безготівкових операцій з використанням платіжних терміналів, млн. шт., в тому числі:	3686,0	100,0	2730,8	100,0	3550,5	100,0
Розрахунки з фізичним зчитуванням картки	905,3	24,5	372,7	13,6	290,4	8,2
Безконтактні розрахунки із використанням NFC-гаджетів	1130,4	30,7	2358,1	86,4	3260,1	91,8

Стосовно стану використання платіжних пристроїв, які забезпечували здійснення безготівкових операцій, то показники наступні. Обсяг таких операцій становив 1141,6 млрд. грн. у 2023 році проти 878,7 млрд. грн. у базовому для порівняння році. Чисельність таких операцій склала 3550,5 млн. шт. проти 3686,0

млн. шт. у 2021 році.

В основному використовувалися розрахунки з фізичним зчитуванням картки (112,3 млн. грн. у 2023 році проти 221,5 млн. грн. у 2021 році) та безконтактні розрахунки із використанням NFC-гаджетів (1029,3 млн. грн. у 2023 році проти 282,5 млн. грн. у 2021 році).

За цілями безготівкових розрахунків, то їх склад та динаміка продемонстрована на рис. 2.3.

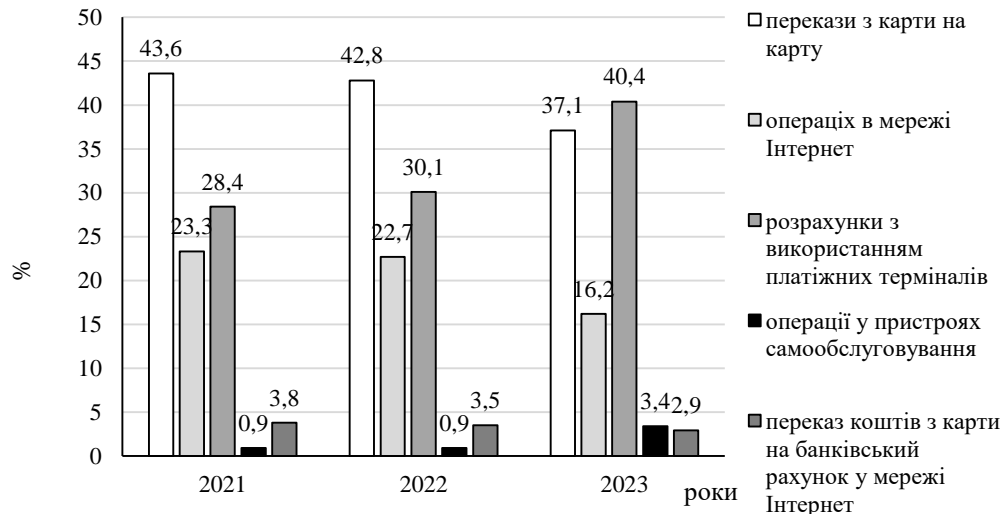

Рис. 2.3. Аналіз динаміки результатів безготівкових операцій з використанням платіжних карток [19]

2. Запровадження та розвиток електронних платіжних систем сприяє зручності та швидкості переказів як в межах України, так і за кордон (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Аналіз динаміки показників ринку платіжних систем в Україні за 2021-2023 роки [19]

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення звітного періоду (+,-) до 20 року, од.
Всього платіжних систем, з них:	48	42	37	-11
Створені НБУ	2	2	2	0
Створені банками України	17	12	5	-12
Створені небанківськими установами України	17	13	14	-3
Створені нерезидентами	12	15	16	4

Аналіз даних табл. 2.6 свідчить, що протягом періоду 2021-2023 років відбулося зменшення чисельності платіжних систем, які функціонують в Україні на 11 системи або на 23%. Стабільною залишилася кількість платіжних систем, утворених НБУ – 2 системи. У 2023 році ліквідовані та вилучені з Реєстру платіжної інфраструктури наступні платіжні системи:

1) «6 внутрішньобанківських платіжних систем («FREESEND», «За мить», «Raiffeisen Express», «АКОРДБАНКУКСПРЕС», «Металкарт», «Миттєвий переказ»);

2) 7 ВПС («LIME MONEY», «LEO», «УКРКАРТ», «ІнтерПейСервіс», «FLASHPAY», «Поштовий переказ», «РОЗРАХУНКОВА ФОНДОВА СИСТЕМА»);

3) 4 міжнародні платіжні системи – резиденти («TELEGRAF», «IBOX MONEY TRANSFER», «ГлобалМані», «CORDPAY») [19].

Проаналізуємо результати функціонування існуючих платіжних систем в Україні за 2021-2023 роки (рис. 2.4.).

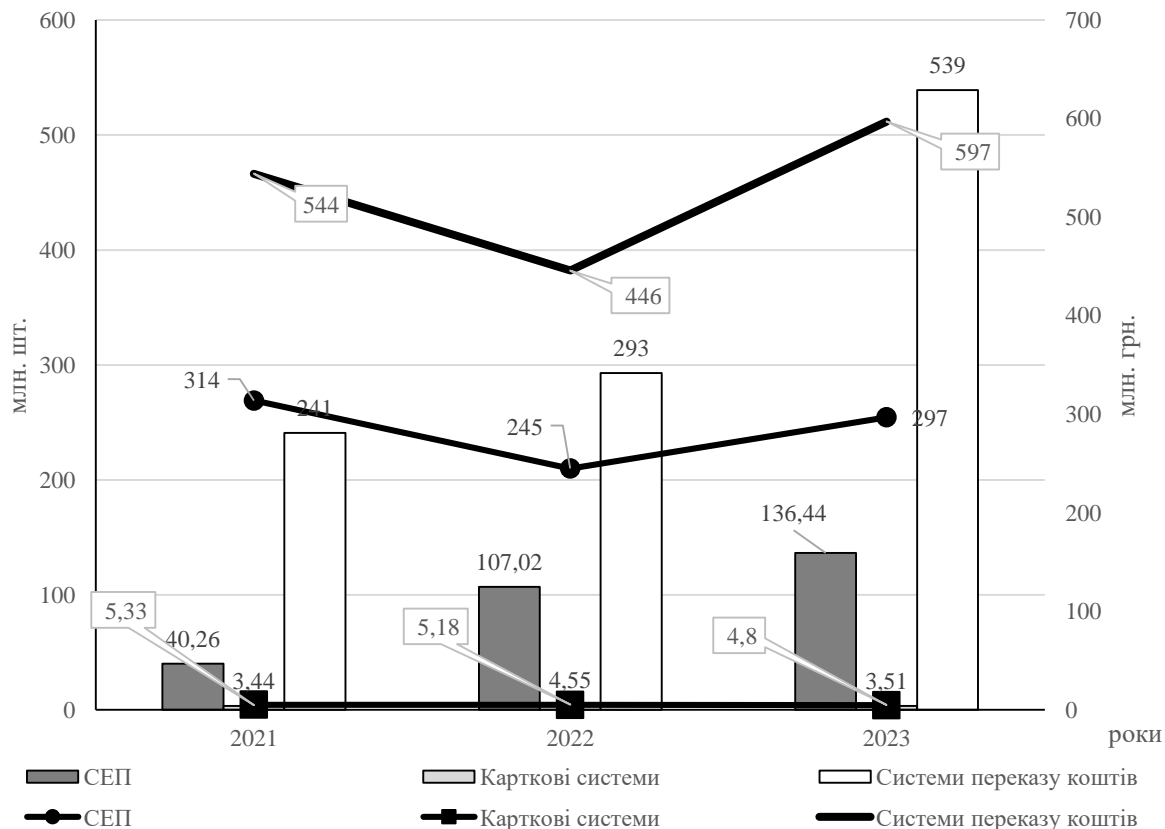

Рис. 2.4. Динаміка кількісних та якісних показників функціонування платіжних систем в Україні [19]

Показники рис. 2.4. свідчать про доволі позитивні тенденції збільшення чисельності операцій грошових переказів та фактичних переказів коштів через СЕП, карткових систем, а також безпосередні системи переказів грошових коштів.

3. Сьогодні комерційні банки України активно впроваджують інноваційні технології, такі як штучний інтелект, блокчейн та інші, для покращення якості обслуговування та забезпечення безпеки фінансових операцій. Так, використання штучного інтелекту допомагає банкам автоматизувати багато процесів, включаючи клієнтське обслуговування, ризик-менеджмент, аналіз даних та прогнозування. Деякі банки впроваджують біометричну аутентифікацію, таку як відбитки пальців або розпізнавання обличчя, для забезпечення більшої безпеки під час використання мобільних додатків та онлайн платформ. Автоматизація та роботизація процесів допомагає банкам оптимізувати внутрішні операції, зменшуючи витрати та підвищуючи ефективність.

В рамках новітніх банківських продуктів та послуг та відповідно до умов інтеграції вітчизняної банківської системи українські банки адаптуються до міжнародних стандартів та вимог щодо фінансової звітності, безпеки та боротьби зі шахрайством. Ці напрямки сприяють розвитку банківської сфери в Україні та покращують її конкурентоспроможність у глобальному фінансовому середовищі.

Таким чином, результатом інтеграційних процесів та змін в діяльності українських комерційних банків стало значне розширення банківських послуг, зокрема в частині електронних. Сприяли даним процесам такі фактори, як: тотальне використання інтернету у зв'язку із пандемією COVID-19 та військовим станом в країні, прагнення автоматизації більшості банківських операцій та скорочення витрат діяльності.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Проблеми функціонування банківської системи в умовах інтеграції

Погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури, посилена військова агресія проти України та окупація протягом останніх років значної частини територій чинять негативний вплив на ситуацію як у національній економіці загалом, так і в банківському секторі, що є ключовою ланкою сучасної фінансової системи України. Однак, незважаючи на позитивну динаміку більшості ключових показників, що характеризують роль банківського сектору в економіці, аналіз схильності до ризиків показує досить напружену картину.

Основними факторами вразливості банківського сектора сьогодні залишаються:

- 1) негативний тренд основних макроекономічних індикаторів;
- 2) послаблення фінансового становища контрагентів банків;
- 3) посилення концентрації активів і ризиків, у тому числі, у зв'язку зі скороченням кількості діючих кредитних організацій;
- 4) посилення регулювання та наглядової практики [1].

Протягом останніх років розвиток банківського сектору відбувається на тлі низьких темпів розвитку економіки і збільшення номінальних доходів населення, а також різкого падіння рентабельності нефінансового сектору. Водночас банківський сектор сьогодні розвивається в умовах досить жорсткого регулювання та наглядової практики. Так, за останні кілька років Націогальний банк України ухвалив і набрав чинності цілу низку документів, які вимагають від банків серйозного вдосконалення бізнес-процесів і модернізації ризик-менеджменту.

Серед них, в першу чергу, треба назвати документи, прийняті в рамках поетапної реалізації положень Базельської угоди щодо капіталу [3, с. 287],

реалізації стандартів БКБН щодо вдосконалення процедур обмеження та моніторингу ризику втрати ліквідності, ринкового ризику, особливостей регулювання ризиків та нагляду за системно значущими фінансовими інститутами.

Водночас істотного розвитку зазнала і наглядова практика, що безпосередньо позначилося на кількості відкликаних ліцензій у комерційних банків. Обраний курс на «очищення» банківського сектора від проблемних організацій, які порушують чинне законодавство організацій, загалом є правильним, проте зворотним його боком виступає посилення концентрації банківських операцій і ризиків. Нині понад 70% банків зосереджено в Центральній та Східній Україні. Рівень концентрації активів залишається високим: понад 54% активів припадає на п'ять найбільших комерційних банків. Це стосується, насамперед, банків за участю держави у капіталі та з іноземним капіталом.

Зовнішнє середовище, безумовно, впливає на ризик-профіль окремих комерційних банків і банківського сектора загалом. У зв'язку з цим вважаємо, що до найбільш чутливих зон ризику належать:

- 1) зростання частки активів, що не приносять доходу, і слідом за цим падіння рентабельності діяльності окремих банків і банківського сектору загалом;
- 2) негативна динаміка якості кредитного портфеля банківського сектору;
- 3) концентрація великих кредитних ризиків;
- 4) зниження рентабельності та якості джерел доходів банків;
- 5) зниження рівня достатності капіталу.

Індикатори фінансової стабільності в Україні показують зниження регуляторного капіталу до активів. На цю залежність вплинула як зміна нормативних вимог регулятора щодо розрахунку власного капіталу банку та рівня його достатності, у тому числі відповідно до реалізацій угоди щодо капіталу Базель III, так і зростання ризиків українського банківського сектору.

Частка кредитів, що не приносять дохід, у кредитному портфелі склала за

підсумком 2023 року 9,83%. На жаль, зниження якості кредитів не компенсується адекватним створенням резервів на можливі втрати. Значною мірою покращилася позиція щодо ліквідності вітчизняного банківського сектора.

Банківський сектор відчуває суттєві проблеми, що не може не позначатися на його інвестиційній привабливості та перспективах розвитку. Для виконання банками своєї історично сформованої ролі як ключової ланки фінансової системи та провідника державної політики у фінансовій сфері необхідно підтримання його стійкості та поступальна динаміка, яка може бути забезпечена за рахунок розвитку моделей банківського бізнесу, але повинна також підтримуватися відповідним ризик-менеджментом і наглядовим регулюванням.

Зростаюча цифровізація традиційних банків дає їм можливості щодо пропозиції нових продуктів і послуг, що потенційно поліпшить якість обслуговування клієнтів. Водночас унаслідок технологічних інновацій банки стикаються з конкуренцією з боку фінтех- і бігтех-компаній: працюючи через платформи, бігтехи отримують переваги від мережевих ефектів і, дотримуючись стратегії розширення охоплення, переходять від нефінансових послуг до фінансових (хоча загальноприйнятого визначення ні фінтехів, ні бігтехів немає, ми визначаємо фінтех-фірми як гравців, орієнтованих на нові технології, які прагнуть конкурувати з традиційними фінансовими організаціями в наданні фінансових послуг, а бігтехи - як платформенні компанії, такі як Google, Facebook, Apple, Amazon, Alibaba или Tencent).

З боку фінтехів банки зазвичай не очікують загрози своєму становищу, хоча для збереження цього становища їм, можливо, необхідно купувати ці інноваційні компанії. Однак щодо бігтехів банки можуть чинити по-різному - залежно від того, як ті розширюватимуть сферу своїх фінансових послуг: або створенням дочірніх компаній, або співпрацею з діючими банками.

Перший підхід створює банкам пряму проблему, у відповідь на яку вони можуть підвищити свій профіль ризику для захисту власного становища. Співпраця видається менш руйнівним для банків варіантом, хоча вона теж, імовірно, підірве їхню ренту, а також багатьох із них зробить нежиттєздатними

в їхній поточній бізнес-моделі.

Питання, наскільки посилення регуляторних норм в умовах складного стану національного банківського сектора матиме позитивний вплив на його стійкість наразі, є основним. Загалом, чинники, що впливають на стійкість банківського сектора, варто диференціювати на зовнішні і внутрішні.

Як основні внутрішні чинники, що визначають стійкість банків, виділено прийнятту модель банківського бізнесу і здатність до її зміни в умовах нестабільного зовнішнього середовища, тип власності банку, доступність ресурсів, рівень прийнятих ризиків і, безумовно, якість менеджменту. Тип власності банку є суттєвим з позиції довіри з боку кредиторів та інвесторів і доступності ресурсів, технологій стосовно банків за участю іноземного капіталу. Якість менеджменту визначає перспективи банку.

Рівень прийнятих ризиків безпосередньо впливає на фінансовий результат і здатність банків забезпечувати платоспроможність. Цей фактор є ключовим, і поточна оцінка його впливу на фінансову стійкість банків свідчить про важкий стан банківського сектору [10].

Своєю чергою зовнішні чинники, серед яких виділено динаміку розвитку економіки, стан фінансових ринків, політичні чинники, прикладом яких є двосторонні санкції, в сучасних умовах чинять негативний вплив на стійкість національного банківського сектора. У цій ситуації важливо, щоб політика регулятора, справедливо вирішуючи завдання забезпечення стійкості банківського сектора у перспективі, не поглиблювала поточні проблеми банків за рахунок введення більш жорстких регуляторних норм в умовах високого рівня прийнятих ризиків і недостатності джерел їх покриття.

Загалом виходячи зі складного зовнішнього середовища і внутрішнього ризик-профілю українського банківського сектора, останній не демонструє повною мірою якість переходу на міжнародні стандарти ведення бізнесу.

Інтеграція вітчизняної банківської системи у світовий банківський простір сьогодні створює як нові можливості, так і нові виклики для національної банківської системи. Основними такими проблемами сьогодні є:

1. Україна має свої власні правила та регуляції у банківському секторі, які в окремих випадках відрізняються від міжнародних стандартів. Тому необхідно гармонізувати ці правила з міжнародними стандартами, щоб уникнути конфліктів і надмірного регулювання.

2. Технологічні виклики представлені тим, що банківські установи України часто потребують модернізації своїх технологічних систем в рамках спроможності відповідати міжнародним стандартам та забезпечувати безпеку даних.

3. Безпека даних – збільшується ризик порушення безпеки даних, оскільки інтеграція може означати об'єднання різних баз даних та систем збереження.

4. Вступ України до світової банківської системи збільшує конкуренцію для місцевих банків від іноземних конкурентів з більшими ресурсами та досвідом.

5. Стійкість фінансової системи. Інтеграція може вплинути на стійкість фінансової системи України, особливо якщо не будуть враховані ризики та проблеми, пов'язані з поєднанням з міжнародними установами.

6. Різниця в корпоративній культурі та управлінських підходах між українськими та іноземними банками може створювати проблеми в процесі інтеграції.

7. Підключення до міжнародних систем може змінити вимоги до клієнтів та вимоги до надання фінансових послуг, що може вимагати адаптації з боку українських банків.

8. Інтеграція може впливати на легітимність та стабільність, особливо якщо не враховуються ризики та проблеми, пов'язані з поєднанням різних установ.

Для подолання проблем потрібне планування, діалог між учасниками, аналіз ризиків та ефективне управління змінами. Важливо, щоб регулятори мали належний контроль над інтеграцією для забезпечення стабільності та безпеки фінансової системи.

3.2. Шляхи удосконалення банківської системи в умовах інтеграційних змін

Діяльність комерційних банків України завжди перебувала у полі зору національного регулятора (НБУ) у зв'язку з особливостями їхнього. Водночас остання глобальні фінансово-економічні кризи, пандемія, військовий стан, зумовила розробку та впровадження міжнародних стандартів регулювання їх діяльності.

Впровадження нових вимог щодо капіталу відповідно до міжнародних стандартів істотно ускладнили завдання виконання банками регулятивних вимог. Тому банкам доцільно оптимізувати портфель своїх активів з урахуванням ступеня схильності до ризиків:

- 1) розвивати кредитні операції тільки за найефективнішими для банку напрямками, що позначиться на скороченні кредитування, вводити обмеження на позиції за відкритими кредитними лініями, розвивати кредитування у межах кредитних ліній з особливою обережністю; підвищувати якість внутрішніх моделей оцінки кредитного та ринкового ризиків, оскільки їх впровадження дасть змогу досягти економії капіталу. З цією метою банкам необхідно переглянути свої стратегії у сфері інвестиційної діяльності, коригувати тактику управління активами та пасивами з урахуванням ретельного аналізу та оцінки торговельних операцій на фінансовому ринку, приймати рішення, здатні мінімізувати навантаження на капітал; удосконалювати лімітну політику з метою мінімізації вирахування з капіталу сум перевищення лімітів за операціями з акціями, а також оптимізувати портфелі цінних паперів, скорочуючи оцінки ринкового ризику;

- 2) розглядати додаткові можливості пошуку джерел заміщення субординованих позик, які вилючаються зі складу власного капіталу, що може призвести до потенційного подорожчання джерел формування капіталу;

- 3) впроваджувати більш ефективну систему стимулювання менеджменту;

- 4) розвивати систему ціноутворення продуктів з урахуванням вартості

капіталу [14].

Водночас постає необхідність системного перегляду банками процесу планування капіталу. Банкам необхідно:

- 1) переглянути принципи внутрішнього розподілу капіталу під ризиком;
- 2) оцінювати наслідки Базеля III для процесу запуску нових продуктів і послуг;
- 3) оцінити свій інвестиційний бізнес і за необхідності прийняти рішення про його реструктуризацію;
- 4) переглянути програми стрес-тестування стійкості.

На тлі цих проблем зберігається небезпека застосування банками різноманітних фінансових схем з метою формального управління капіталом і розміром зважених за ризиком активів. Іншими словами зберігається ризик накопичення проблем у нерегульованих секторах у зв'язку з можливим перетіканням капіталу з банківського сектора.

Умовою позитивного впливу Базеля III на стійкість національного банківського сектору є збереження функції власного капіталу як джерела абсорбування непередбачених збитків, що виникають, у тому числі, внаслідок реалізації системних ризиків, і покриття очікуваних збитків за рахунок формованих резервів на можливі втрати. При цьому, дискусійним залишається питання, наскільки цей класичний принцип ризик-менеджменту працює в Україні.

Для підтримки банківського сектору і одночасно пом'якшення або нівелювання негативного результату нових регуляторних вимог щодо капіталу, необхідна чітка державна політика стимулювання кредитування банками реального сектору економіки і впровадження інноваційних технологій. Як такі заходи можуть бути запропоновані наступні:

1. Розвиток НБУ системи рефінансування комерційних банків: розширення практики прийняття вимог за кредитами, наданими банками реальному сектору економіки на пріоритетні цілі відповідно до економічної політики держави у заставу НБУ.

2. Застосування пільгових процентних ставок під час рефінансування кредитів, наданих банками реальному сектору економіки на пріоритетні цілі.

3. Упровадження практики кредитування підприємств у рамках реалізованих державних програм на основі договорів довірчого управління активами, де банки виступають у ролі довірчих управителів. Така форма взаємовідносин держави і банківського сектора може бути ефективною, оскільки передбачає розвиток конкуренції між банками, використання практичного досвіду різних кредитних установ, зниження навантаження на банківський капітал.

4. З метою стимулювання залучення банками довгострокових ресурсів для формування стабільного джерела кредитування реального сектора економіки передбачити диференціацію ставки відрахувань до фонду обов'язкового резервування залежно від строку залучення коштів. Наразі ставки диференційовані за джерелом залучення та валютою.

5. З метою стимулювання кредитування банками довгострокових інвестиційних проектів застосувати норму, відповідно до якої резерви на можливі втрати за позиками, наданими на реалізацію інвестиційних проектів і класифікованими як «нестандартні позики», враховувати при визначенні податкової бази банків [16].

Баланс між забезпеченням фінансової стабільності комерційних банків, як основним регуляторним вектором міжнародної системи регулювання, і вирішенням власних економічних завдань, пов'язаних із падінням ділової активності, частково пов'язаної з впровадженням міжнародних стандартів при ігноруванні проблем розвитку національної економіки, повинен і може бути знайдений шляхом розвитку низки елементів національної системи банківського регулювання. У зв'язку з цим необхідно вжити таких рішень:

1) продовжити розвиток національної системи банківського регулювання в напрямі забезпечення фінансової стабільності банківського сектора відповідно до рекомендацій Базеля III, але з дотриманням принципів національної безпеки, що гарантують забезпечення регулятором законних інтересів банківської

спільноти на основі мінімальної кількості критеріїв та обмежень правоздатності суб'єктів, розумної свободи підприємництва у банківській сфері, запровадження безвідкличних депозитів, створення служби захисту прав споживачів фінансових послуг. Також, активізувати дії НБУ щодо впровадження концепції пропорційного регулювання з опорою на індивідуалізацію наглядових процедур і вибіркоким підходом до вибору траєкторії нагляду, але не в руслі територіального обмеження діяльності банків, а також їх диференціації залежно від типу клієнтів, а відповідно до прийнятих банками ризиків. Важливим є доповнення системи пропорційного регулювання стимулюючими економічне зростання заходами щодо банків, які кредитують інвестиційні, модернізаційні проєкти та проєкти з імпортозаміщення, а також заходами, спрямованими на нівелювання негативного впливу імплементації міжнародних норм на різні сегменти та сфери банківської діяльності. Доцільно використовувати у наглядовій практиці антикризовий досвід зарубіжних регуляторів, що позитивно зарекомендував себе щодо виділення «непрацюючих кредитів», зміни вагових коефіцієнтів ризику для розрахунку нормативних відхилень капіталу до активів, прискорення видалення непрацюючих активів з балансів банків, недопущення угод з метою балансування регуляторних коригувань, механізмів роботи з проблемними банками, механізмів упорядкованої ліквідації банків тощо;

2) істотно відкоригувати механізм банківського регулювання та нагляду за рахунок трансформації механізму управління діяльністю банків у напрямі більш повного використання потенціалу до їх саморозвитку, активізації податкового механізму управління банківською системою, зміцнення інституту захисту прав споживачів фінансових послуг, посилення регулювання банківської системи, а також застосування механізмів стимулювання економіки монетарними методами.

Банківський нагляд та регулювання в умовах інтеграційних процесів національної банківської системи характеризується певними особливостями, оскільки інтеграція породжує нові виклики та ризики стосовно стабільності фінансової системи. Ось деякі ключові аспекти, які слід враховувати:

1. Гармонізація регулятивних вимог. При інтеграції банківської системи можуть виникати різниці у регулятивних стандартах та вимогах. Необхідно гармонізувати ці вимоги для забезпечення рівних умов для всіх учасників ринку.

2. Моніторинг системних ризиків. При об'єднанні банків або фінансових установ існує ризик створення системно важливих інститутів, які можуть мати значний вплив на фінансову систему в цілому. НБУ повинен встановити механізми моніторингу та контролю цих системних ризиків [37].

3. Капіталізація та ліквідність – під час інтеграції банків необхідно враховувати капіталізацію та ліквідність, оскільки зміни в балансі або портфелі активів можуть впливати на фінансову стійкість.

4. Інтеграція банківської системи може призвести до збільшення концентрації на ринку і створити потенційні монопольні ситуації. НБУ слід стежити за цим і за необхідності вживати заходів для забезпечення конкуренції на ринку.

5. Захист інтересів клієнтів. Під час інтеграції банків важливо захищати інтереси клієнтів, забезпечуючи безпеку їх депозитів та фінансових активів.

6. Оскільки банківська система стає все більше глобальною, НБУ повинен співпрацювати міжнародно для вирішення спільних проблем та координації дій.

Вказані аспекти вимагають уважного моніторингу та координації з боку НБУ, щоб забезпечити стабільність та ефективність банківської системи в умовах інтеграції. Вважаємо, що ефективна національна система регулювання та нагляду, яка враховує нестабільне економічне середовище та адекватно реагує на появу загроз національній безпеці, повинна бути орієнтована на формування активної ролі банків у реалізації пріоритетних завдань національної економіки, збереження і подальший розвиток банків, підвищення стабільності банківської системи, на новому якісному рівні буде готова до реалізації стандарту Базель III.

ВИСНОВКИ

Національна банківська система України, будучи однією з ключових ланок економіки, відіграє величезну роль для економічного розвитку держави та її становища на міжнародній арені. Під впливом глобальних трендів банківська система у даний час дедалі активніше включається у світові інтеграційні процеси. Взаємодія банків з іншими суб'єктами економіки має двосторонній характер: з одного боку, динамічний, ефективний розвиток банків має позитивний вплив на інвестиційну активність та економічне зростання, з іншого – на ефективність функціонування банків значною мірою впливає стан економіки, зокрема стан її виробничого сектора. У сучасних умовах банки змушені функціонувати в умовах жорсткої конкуренції та кризових станів фінансових ринків. Для України важливе значення має стан і перспективи розвитку банківського сектора, тому що він забезпечує необхідними ресурсами національну економіку.

Перевагами інтеграції банківських систем визнано забезпечення професійного банківського обслуговування бюджету, бізнесу, населення; розширення асортименту банківських послуг виходячи з потреб клієнтів; реалізація великих інвестиційних проектів шляхом залучення іноземних кредитів та інвестицій; встановлення тісних зв'язків місцевих і зарубіжних кредитних установ, а також підвищення рівня корпоративної культури, партнерських відносин, освіченості та компетентності населення, підприємців і менеджерів як клієнтів банків тощо.

Сьогодні НБУ реалізує міжнародні стандарти банківської діяльності та нагляду, зокрема: ліцензування діяльності, правила і норми контролю з метою виявлення проблем, які можуть виникнути у банку (проблемність банку) на ранніх етапах його діяльності, а також визначення максимальних меж ризиків ліквідності, платоспроможності, валютних, кредитних, процентних, ринкових та інших ризиків тощо.

Оцінка банківської системи України у 2021-2023 роках продемонструвала

наступні тенденції: на фоні зменшення кількості комерційних банків відбулося зростання обсягів їх активів (у порівнянні з 2020 роком у звітному приріст становив 888878 млн. грн. або 143,3%), зменшення кредитного портфеля (на 40495 млн. грн. або 3,8%), приріст більшості складових елементів структури пасивів банків, зокрема зростання капіталу (на 41119 млн. грн. чи 116,1%). Разом з цим, мало місце зниження рівня рентабельності активів комерційних банків (з 4,09% у 2021 році до 3,38% у 2023 році) та рентабельності їх капіталу (з 36,15% у 2021 році до 31,61% - у звітному році). Проведений аналіз економічних нормативів оцінки стану функціонування банківської системи України у 2021-2023 роках показав відносну її стабільність.

Дослідження сучасних банківських послуг України в умовах інтеграційних змін ознаменувалося зростанням популярності мобільного та онлайн банкінгу, зростання швидкими темпами обсягів безготівкових розрахунків завдяки платіжним картам та NFC-гаджетам, якісним функціонуванням платіжних систем, а також активним впровадженням інноваційних технологій (штучний інтелект, блокчейн тощо) для покращення якості обслуговування та забезпечення безпеки фінансових операцій.

Основними проблемами інтеграції вітчизняної банківської системи у світовий банківський простір визначено:

1. Диференціація правил та регуляції у банківському секторі, які в окремих випадка відрізняються від міжнародних стандартів.
2. Технологічні виклики представлені в рамках спроможності відповідати міжнародним стандартам та забезпечувати безпеку даних.
3. Безпека даних.
4. зростання конкуренції серед банківських установ.
5. Стійкість фінансової системи.
6. Різниця в корпоративній культурі та управлінських підходах.
7. Підключення до міжнародних систем може змінити вимоги до клієнтів та вимоги до надання фінансових послуг, що може вимагати адаптації з боку українських банків.

8. Вплив на легітимність та стабільність національної банківської системи.

Запропоновано основні шляхи удосконалення банківської системи у таких умовах:

1. Розвиток кредитних операції за найефективнішими для банку напрямками.
2. Розгляд додаткових можливостей пошуку джерел заміщення субординованих позик.
3. Впровадження ефективної системи стимулювання банківського менеджменту.
4. Розвиток системи ціноутворення продуктів з урахуванням вартості капіталу.
5. Перегляд принципів внутрішнього розподілу капіталу під ризиком.
6. Оцінка наслідків Базеля III для процесу запуску нових продуктів і послуг.
7. Оцінка власного інвестиційного бізнесу і за необхідності прийняти рішення про його реструктуризацію.
8. Перегляд програми стрес-тестування стійкості тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банківська система України демонструє стійкість попри війну. URL : <https://ua.korrespondent.net/articles/4642834-bankivska-systema-ukrainy-demonstruie-stiikist-popry-viinu> (дата звернення: 12.04.2024).
2. Банки встановили новий рекорд з надприбутків: що це означає для економіки. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/banki-vstanovili-noviy-rekord-z-nadpributkiv-shcho-ce-oznachaye-dlya-ekonomiki-12457791.html> (дата звернення: 12.04.2024).
3. Блащук-Дев'яткіна Н.З., Себестянович І.С. Базельський комітет та його роль в регулюванні банківської діяльності. *Молодий вчений*. 2020. № 4 (80). С. 286-289.
4. Грубінка І.І. Особливості розвитку та сучасного стану банківської системи України в контексті державної монетарної політики. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. № 10. С. 579-582.
5. Грудзевич У.Я. Проблеми і перспективи впровадження вимог «Базелю III» при визначенні ліквідності банків України. *Банківська справа*. 2018. Випуск 2 (130). С. 57-62.
6. Директива Європейського парламенту і ради 2013/36/ЄС про доступ до діяльності кредитних установ і пруденційний нагляд за кредитними установами та інвестиційними фірмами, про внесення змін до Директиви 2002/87/ЄС та про скасування директив 2006/48/ЄС та 2006/49/ЄС : Директива ЄС від 26 черв. 2013 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_036-13#Text (дата звернення: 21.02.2024).
7. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. URL : https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOMIC_SL_2006.pdf (дата звернення: 12.02.2024).
8. Європейська інтеграція. URL : <https://bank.gov.ua/ua/about/international/euro-integration> (дата звернення: 24.03.2024).

9. Іваницька О.В. Вплив банківських стандартів Базель III на розвиток інноваційного підприємництва України. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/10844/1/77.pdf> (дата звернення: 21.03.2024).

10. Завершено перехід на міжнародний стандарт. URL : IBAN.<https://bank.gov.ua/ua/news/all/zaversheno-perehid-na-mijnarodniy-standart-iban> (дата звернення: 11.03.2024).

11. Ільчук П., Коць О., Кудь А. Показники капіталізації банківської системи України: фактичний стан та порівняльна характеристика із показниками Польщі, Швейцарії та Німеччини. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. № 1 (21). С. 195-205.

12. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні : постанова НБУ від 01 серп. 2019 р. № 102. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 12.02.2024).

13. Кількість банків в Україні скоротилась, але їхні прибутки зросли вдвічі (інфографіка) URL : <https://news.finance.ua/ua/kil-kist-bankiv-v-ukraini-skorotylas-ale-ihni-prybutky-zrosly-vdvichi-infohrafika> (дата звернення: 12.05.2024).

14. Коверза В.С., Неізнестна О.В., Шендригоренко М.Т., Іванова Н. С. Шляхи підвищення конкурентоспроможності банків в контексті інтеграції в ЄС. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2020/77.pdf (дата звернення: 02.05.2024).

15. Король М.М., Співак В.О., Куліковська І.В. Сучасний стан показників української банківської системи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. № 47. С. 41-47.

16. Майбутнє фінансового сектору в післявоєнній Україні. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/5/695722/> (дата звернення: 08.02.2024).

17. Національний банк посилює напрям міжнародної співпраці. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-posilyuye-napryam-mijnarodnoyi-spivpratsi> (дата звернення: 12.09.2023).

18. Національний банк продовжує імплементувати норми директив ЄС. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prodovjuye-implementuvati-normi-direktiv-yes> (дата звернення: 08.03.2024).

19. Національний банк України : офіційний сайт. URL : <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 12.04.2024).

20. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (за період 01.08 – 31.08.2022). URL : <https://niss.gov.ua/en/node/4639> (дата звернення: 02.03.2024).

21. Павлюк О.О. Еволюція банківського нагляду в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 3 (14). С. 31-38.

22. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07 груд. 2000 р. № 2121-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 08.02.2024).

23. Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : положення НБУ від 30 черв. 2016 р. № 351. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> (дата звернення: 08.04.2024).

24. Про встановлення рамок для відновлення платоспроможності і врегулювання кредитних установ та інвестиційних фірм і внесення змін та доповнень до Директиви Ради 82/891/ЄЕС та директив 2001/24/ЄС, 2002/47/ЄС, 2004/25/ЄС, 2005/56/ЄС, 2007/36/ЄС, 2011/35/ЄС, 2012/30/ЄС і 2013/36/ЄС та регламентів Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1093/2010 та (ЄС) № 648/2012 : директива Європейського парламенту і Ради від 15 трав. 2014 р. № 2014/59/ЄС. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_051-14#Text (дата звернення: 21.02.2024).

25. Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп : постанова НБУ від 25 лют. 2022 р. № 23. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0023500-22#Text> (дата звернення: 08.04.2024).

26. Про започаткування та здійснення діяльності кредитних установ

(виправлене видання) : Директива Європейського Парламенту та Ради директива ЄС від 14 черв. 2006 р. № 2006/48/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_862 (дата звернення: 02.03.2024).

27. Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) : регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) від 27 квіт. 2016 р. № 2016/679. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text (дата звернення: 03.03.2024).

28. Про заходи для високого спільного рівня безпеки мережевих та інформаційних систем на території Союзу : регламент Європейського парламенту і Ради (ЄС) від 6 лип. 2016 р. № 2016/1148. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_013-16#Text (дата звернення: 12.03.2024).

29. Про організацію процесу управління проблемними активами в банках України : положення НБУ від 18 лип. 2019 р. № 97. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text> (дата звернення: 08.03.2024).

30. Про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах : положення НБУ від 11 черв. 2018 р. № 64. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (дата звернення: 08.04.2024).

31. Про платіжні послуги на внутрішньому ринку, що вносить зміни до Директив 2002/65/ЄС, 2009/110/ЄС та 2013/36/ЄС і Регламенту (ЄС) № 1093/2010 та скасовує Директиву 2007/64/ЄС : директива Європейського Парламенту та Ради від 25 лист. 2015 р. № 2015/2366. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L2366> (дата звернення: 12.03.2024).

32. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : інструкція НБУ від 26 вер. 2001 р. № 841/6032. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 08.03.2024).

33. Про пруденційні вимоги для кредитних установ та про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 648/2012 : регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 26 черв. 2013 р. № 575/2013. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_043-13#Text (дата звернення: 08.03.2024).

34. Про реструктуризацію та ліквідацію кредитних установ : директива Європейського Парламенту і Ради від 4 квіт. 2001 р. № 2001/24/ЄС. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_179#Text (дата звернення: 08.04.2024).

35. Смолінська С.Д., Наконечна Ю.С. Інтеграція банківської системи України в умовах світової економіки. *Молодий вчений*. 2018. № 10 (62). С. 390-393.

36. Сорокати В.М. Адаптація банківської системи України до стандартів Європейського Союзу. *Актуальні питання сучасної економічної науки*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. (4 грудня 2019 р.). м. Полтава. С. 487-489.

37. Стратегія Національного банку до 2025 року: фокус на активізацію економічного зростання та цифровізацію. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-natsionalniy-bank-do-2025-roku-fokus-na-aktivizatsiyu-ekonomichnogo-zrostannya-ta-tsifrovizatsiyu> (дата звернення: 05.05.2024).

38. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL : <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/develop-strategy2023> (дата звернення: 05.05.2024).

39. Ткаченко О.І. Сучасна банківська система України: тенденції та очікування. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 17. С. 417-423.

40. Третяк Н.М., Швець Н.В. Трансформація європейського досвіду щодо банківського кредитування аграрного сектора України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Випуск 44. С. 103-108.

41. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-

членами, з іншої сторони : Угода від 27 червня 2014 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 12.04.2024).

42. Україні слід прискорити впровадження європейських стандартів банківського нагляду - економіст. URL : https://zn.ua/ECONOMICS/ukraine-sleduet-uskorit-vnedrenie-evropeyskih-standartov-bankovskogo-nadzora-ekonomist-237265_.html (дата звернення: 12.04.2024).

43. Умови для переходу української платіжної інфраструктури на міжнародний стандарт ISO 20022: що необхідно знати. URL : https://jurliga.ligazon.net/news/218596_umovi-dlya-perekhodu-ukransko-platzhno-nfrastrukturi-na-mzhnarodniy-standart-iso-20022-shcho-neobkhdno-znati (дата звернення: 12.04.2024).

44. Федевич Л.С., Ливдар М.В. Банківська система України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2020. № 21. С. 21-27.

45. Фурсова В., Фадєєва І., Гавриш Г. Вплив євроінтеграційних процесів на реформування банківської системи України. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24.

46. Хижинська О.А., Волкова В. В. Банківська система України: сучасний стан, проблемні аспекти та перспективи розвитку. 2021. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/11291> (дата звернення 29.04.2024).

47. Щодо інтеграції банківської системи України до банківської системи Європейського Союзу : Аналітична записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/777/> (дата звернення 29.03.2024).

48. Які банки у 2022 році належать до системно важливих? URL: <https://news.dtki.ua/finance/bank-system/75270-iaki-banki-u-2022-roci-nalezat-do-sistemno-vazlivix> (дата звернення 23.03.2024).